

Flyghavre – ett växande problem?

Jannicke Hellberg – Länsstyrelsen Västra Götalands län

11 januari 2019

Bakgrund

- Flyghavren blev problematisk i mitten av 1900-talet.
- Flyghavrelag 1971
- Flyghavreavgift gav subventionerad plockning
- Västra Sveriges flyghavrefond – ett värdefullt samarbete
- Plockpatruller genom Hushållningssällskapet Skaraborg
- LRF har flyghavreombud i lokalavdelningarna

Flyghavre är en överlevare

- Överlevnad av flyghavre i marken 1-5 år (längre i ostörd mark)
- En flyghavreplanta kan producera ca 250 frön, stor variation
- Vårgroende och behöver ljus och rotutrymme
- Kan skjuta nya skott om plantan skadas
- "Hakar fast" på djur och överlever matsmältning
- Lätt frö

Tar vi död på kärnan?

Tabell 17. Effekter av ensilering (8 veckor) och passage genom nötboskap (24 timmar) på fröns groning (G) och livsduglighet (L) i procent hos några ogräsarter (modifierat efter Blackshaw och Rode, 1991).

Behandling		Flyg- havre (2 försök)	Höns- virs	Penning- ört (2 försök)	Svin- amarant	Svin- målla	Tak- lost	Åker- binda
Kontroll	G	85,93	88	7,54	83	76	93	56
	L	93,93	97	98,98	93	87	98	96
Ensilering	G	0,0	0	0,0	2	0	0	0
	L	0,0	0	7,13	6	3	0	30
Passage genom djur	G	0,86	0	0,98	27	40	0	15
	L	0,88	0	37,98	45	52	0	63
Ensilering och passage genom djur	G	0,0	0	0,2	1	0	0	0
	L	0,0	0	9,11	4	2	0	19

Tar vi död på kärnan?

Tabell 18. Groningsprocent hos frön efter olika tider i en biogasanläggning med rötning vid 35°C (modifierad efter Weinhappel med flera, 2010).

Art	1 dag (procent)	7 dagar (procent)	21 dagar (procent)
Amarant	68,5	0	0
Flyghavre	1,5	0	0
Hönshirs	30	0	0
Kvickrot	0	0	0
Lomme	0	0	0
Losta	0	0	0
Malörtsambrosia	9	0	0
Pilört	94	0	0
Rödklöver	0,5	0	0

Tar vi död på kärnan?

- Spill av foder, halm, hö kan innehålla frön – viktigt att ha bra kompostering!

Tar vi död på plantan?

- Kemisk bekämpning – ingen bekämpning är hundra procentig
- Handplockning – viktigt med hela plantan
- Höstgrödor hellre än vårgrödor
- Inte lämna nollruta vid flyghavrebekämpning
- Vid stora problem – hellre träda och vall

Tabell 14. Flyghavreförekomst vid olika andel vall i växtföljden, Södermanland (Olofsson, 1981).

Areal vall i procent av brukad areal	Antal brukningsenheter	Andel brukningsenheter med förekomst av flyghavre (procent)	
		Totalt	Större förekomst
Ingen vall	26	69	34
0,1 – 15	18	61	33
15,1 – 30	15	60	20
30,1 – 50	28	25	7
> 50	25	4	0

Tabell 15. Flyghavreförekomst vid olika andel vårsäd i växtföljden, Södermanland (Olofsson, 1981).

Areal vall i procent av brukad areal	Antal brukningsenheter	Andel brukningsenheter med förekomst av flyghavre (procent)	
		Totalt	Större förekomst
30,1 – 60	55	35	16
60,1 – 80	30	43	23
> 80	16	56	31

Vad säger lagen?

- Lag (1970:299) om skydd mot flyghavre
- Statens jordbruksverks föreskrifter om skydd mot flyghavre (SJVFS 1991:101)

Lag (1970:299) om skydd mot flyghavre

2 § Växtodlingsprodukt får ej

1. Transporteras, förvaras eller eljest hanteras på sätt som innebär fara för att flyghavre sprides,
2. Lämnas för användning som utsäde, foder eller för annan slutlig förbrukning, om det kan antagas att produkten kommer att användas på sätt som innebär fara för att flyghavre sprides.

Lag (1970:299) om skydd mot flyghavre

5 § Vara som är avsedd till viltfoder eller prydnad och som består av eller innehåller flyghavre, axade flyghavreplantor eller axade delar av sådana plantor får ej saluhållas eller överlåtas.

6 § Emballage som innehållit växtodlingsprodukt eller i fordon i vilket sådan produkt fraktats får användas utanför sammanhängande del av brukningsenhet eller överlåtas endast om det är fritt från flyghavre

Lag (1970:299) om skydd mot flyghavre

7 § Den som innehar kasserat avrens eller annat avfall av spannmål eller frö, som innehåller flyghavre, skall bränna eller på annat sätt förstöra det.

8 § Förekommer flyghavre inom området, för vilket plan enligt första stycket ej fastställts, skall marken, så långt det är möjligt, hållas fri från axade plantor av flyghavren.

Lag (1970:299) om skydd mot flyghavre

10 § Fullgör ej fastighetsägare eller nyttjanderättshavare skyldighet enligt bekämpningsplan eller enligt 8 § andra stycket, kan länsstyrelsen anmana honom att fullgöra sin skyldighet.

Underlåter fastighetsägare eller nyttjanderättshavare att följa anmaning enligt första stycket, kan länsstyrelsen låta verkställa åtgärden på den försumliges bekostnad.

Statens jordbruksverks föreskrifter om skydd mot flyghavre (SJVFS 1991:101)

10 § I lagens 3 § 1 angiven fara för spridning av flyghavre vid transport skall inte anses föreligga, om transporten genomförs enligt någon av följande metoder.

Vid transport av annan växtodlingsprodukt än halm, om transporten genomförs

1 i behållare (säck, container, järnvägsvagn e.d.) som är väl tillsluten,
2 i annan behållare, t ex lastflak med lämmar, som under transporten är på sådant sätt tillsluten, t ex täckt med presenning, att flyghavrekärnor inte kan spridas från lasten.

Sammanfattning lagstiftning

- Viltfoder och prydnadsväxter får inte innehålla flyghavrekärnor
- Fordon eller emballage som kan innehålla flyghavrekärnor måste rengöras
- Avrens från spannmål ska förstöras
- Marken ska hållas fri från axade plantor av flyghavre
- Länsstyrelsen kan anmana att ta bort flyghavre, om detta inte görs kan Länsstyrelsen se till att det blir gjort och skicka fakturan till den som är ansvarig för skötseln av marken
- Täckta kärror vid transport av spannmål

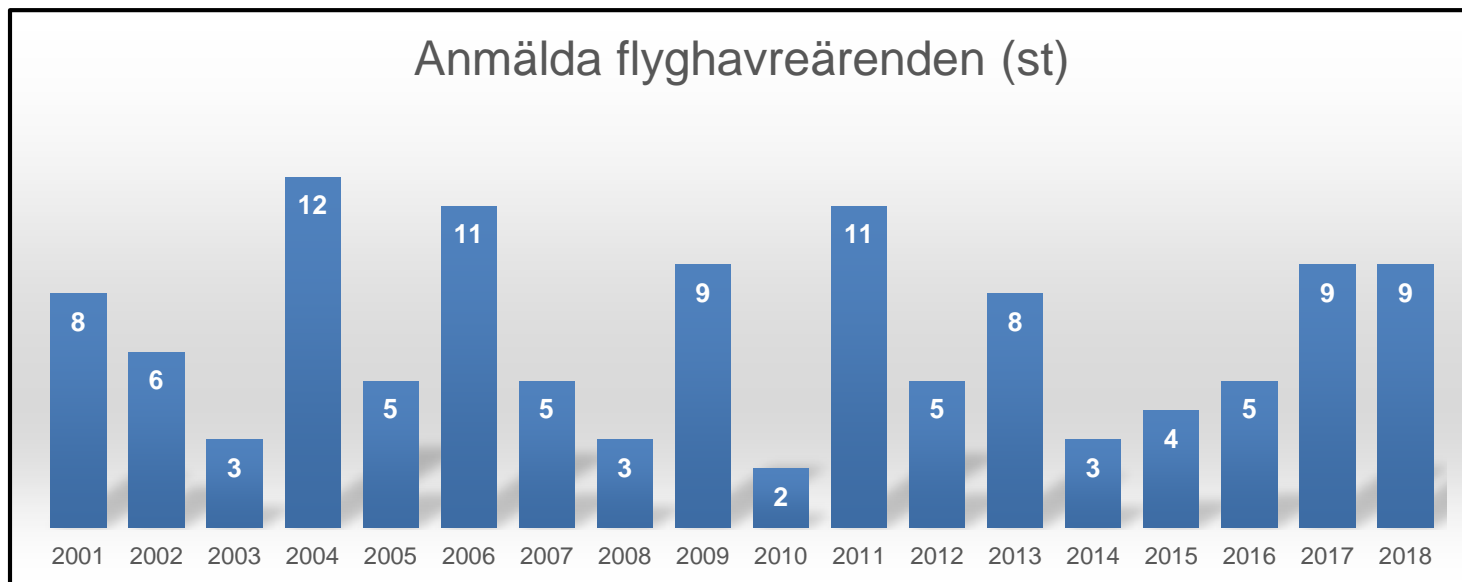

Anmälningar till Länsstyrelsen

- Anmälningar om flyghavre oftast via telefon
- Vi gör fältbesök
- Kontaktar lantbrukaren och kommer överens om åtgärder
- Återbesök efter överenskommelse

Vad upplever vi som tillsynsmyndighet?

Vad upplever vi som tillsynsmyndighet?

Större arealer
– mindre tid

Korta arrenden – vem tar
det långsiktiga ansvaret?

Torra vårar –
konkurrenssvag vårgröda

Rätt preparat vid
rätt tidpunkt?

Täckta kärror – sköts
utanför gården, ej
inomgårds

Oro inför 2019 – egna funderingar

- Utfodring av vilt
- Importerat foder/utsäde?
- Mycket foder, halm och spannmål som flyttats runt i landet
- Vägkanter slås senare
- Om ökat behov av bevattning – flyghavrefritt vatten?
- Ökade vattenflöden – översvämning hjälper flyghavren
- Sämre förutsättningar för kemisk bekämpning

Tack för mig!

Jannicke Hellberg

Länsstyrelsen Västra Götaland

010-224 52 42

jannicke.hellberg@lansstyrelsen.se

